

ZNANSTVENA KOMUNIKACIJA KROZ ČASOPISE NA PRIMJERU HRVATSKIH ZNANSTVENIH FILOZOFSKIH ČASOPISA

SCHOLARLY COMMUNICATION THROUGH JOURNALS BASED ON A
CASE STUDY OF CROATIAN SCHOLARLY PHILOSOPHICAL JOURNALS

Ivana Zagorac
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za filozofiju
ivana.zagorac@gmail.com

UDK / UDC 050:1(497.5):001.81
Istraživanje / Research paper
Primljeno / Received: 24. 5. 2007.

Sažetak

Znanstveni časopisi predstavljaju iznimno značajan medij za ostvarenje komunikacije u znanosti. Ovaj rad usmjeren je na prikaz mogućnosti koje časopisi nude svojim čitateljima, odnosno nastoji analizirati elemente koji ukazuju na korištenje časopisne literature. Kao uzorak u istraživanju uzeta su tri hrvatska filozofska časopisa (*Croatian Journal of Philosophy*, *Filozofska istraživanja*, *Prolegomena*) i tekstovi koji su u njima objavljeni tijekom 2004. i 2005. godine. Časopisi kroz promatrano razdoblje pokazuju visoku razinu istovjetnosti u promatranim elementima, što je omogućilo uspostavljanje zajedničkih mjerila za analizu i međusobnu usporedbu.

Prvi dio rada usmjerava se na elemente koji su u dosadašnjim (rijetkim) analizama hrvatskih filozofskih časopisa bili zanemareni: vrsta objavljenih tekstova i prikaz prema ustanovi rada autora (Hrvatska i inozemstvo) te prikaz udjela autora i autorica objavljenih tekstova. Drugi dio rada bavi se prikazom citiranosti časopisa. Taj dio rada donosi podatke o korištenosti časopisne literature autora koji su objavljivali u promatrana tri hrvatska znanstvena filozofska časopisa te donosi listu najčešće citiranih časopisa, koju se pobliže analizira.

Pregled završnih podataka ukazuje da, unatoč jednako široko postavljenim programskim okvirima, jedan od promatrana tri hrvatska znanstvena filozofska časopisa znatno odskače u praćenosti autora. Također, analiza pokazuje nesklonost autora prema časopisnoj literaturi na stranim jezicima, tendenciju korištenja starije časopisne literature (2/3 citiranih radova objavljeni su prije 2000. godine) te podatke o tome da svega trećina autora koristi časopise referirane u bazama podataka ISI – Thompson Instituta.

Ključne riječi: znanstvena komunikacija, hrvatski znanstveni filozofski časopisi, citirani časopisi, vidljivost časopisa

Summary

Scientific journals are an extremely important means of communication in science. This paper focuses on the presentation of possibilities that journals offer to their readers. In other words, it is an attempt to analyse the elements which indicate the use of journals. The research deals with three Croatian philosophical journals (*Croatian Journal of Philosophy, Filozofska istraživanja, Prolegomena*) and the articles published in those journals in 2004 and 2005. Throughout the above mentioned period the elements examined in those journals show a high level of similarity, which allowed the establishment of common criteria for analysis and comparison.

The first part of the paper focuses on the elements which were neglected in the (few) existing analysis of Croatian philosophical journals: type of texts published, texts' overview on the basis of the authors' institutions (in Croatia and abroad) and the ratio between male and female authors of the published texts. The second part deals with the level of quotation of journals. This part contains data regarding the use of journal bibliography by the authors who have published articles in the three aforementioned Croatian scholarly philosophical journals, as well as a list of the most frequently quoted journals which is more closely analyzed.

The final data show that despite the equally wide programme frameworks, one of the three Croatian scholarly philosophical journals diverges largely in comparison with the other two concerning its reading level by the authors. Furthermore, the analysis has shown the authors' aversion towards journal bibliography in foreign languages, their tendency to use older journal bibliography (2/3 of the articles quoted were published before 2000) and the fact that only a third of all the authors use journals registered in the ISI database of the Thompson Institute.

Keywords: scholarly communication, Croatian scholarly philosophical journals, cited journals, journals' visibility

1. Uvod

Postojanje veće količine hrvatskih znanstvenih filozofskih časopisa dovelo je do promišljanja pitanja njihova položaja na hrvatskoj filozofskoj časopisnoj sceni. Već je na prvi pogled uočljiva različitost časopisa u programskoj usmjerenosti, učestalosti izlaženja, jeziku objavljivanja, općoj koncepciji časopisa, usmjerenosti hrvatskoj ili inozemnoj čitateljskoj i autorskoj publici i sl. Pretpostavka je da svaki od tih časopisa, jednako kao i časopisi u drugim znanostima, pokušava pronaći svoje mjesto u određenom filozofskom području ili usmjerenosti, odnosno pronaći način na koji će biti što vidljiviji među ciljanom čitateljskom publikom. Svaki znanstveni časopis odgovor je na potrebe za ostvarenjem komunikacije i razmjenu novih spoznaja te predstavlja podstrek u napredovanju znanosti. Ovdje prezentirani podaci, proizašli iz usporedbe triju hrvatskih filozofskih časopisa, prikazuju upravo raznolikost "filozofsko-časopisne ponude" u Hrvatskoj. Dobiveni podaci (obrađeni zaključno s godinom 2005., a analiza je završena 2007. godine) nude

uvid u položaj pojedinog časopisa među čitateljskom publikom, ne ciljajući pritom na donošenje zaključaka o kvaliteti časopisa. Za moguće takve zaključke, potrebno je istražiti dublje slojeve koji su ovdje samo naznačeni.

Prvi dio rada razmatra formalne značajke časopisa. Drugi dio rada bavi se citatnom analizom, pri čemu se analiziraju popisi referencija u odabranim godištima časopisa uključenih u analizu. Unutar tih referencija, istraživanje se usmjerava samo na referencije na članke u časopisima.

Analiza se temelji na sljedećim elementima: kategorija članka, afilijacija autora (Hrvatska ili inozemstvo), koautorstva članaka, udio autora i autorica te citatna analiza. Prikupljene su referencije pronađene u objavljenim tekstovima te je na temelju njih načinjen homogeni uzorak koji se sastoji samo od referencija na časopise. Utvrđen je zajednički popis naslova časopisa koji su citirani prema učestalosti njihova citiranja, a zatim i popis citiranih naslova časopisa u svakom od tri promatrana časopisa zasebno. Podaci su nadopunjeni prikazom samocitata autora i samocitata časopisa. Analizirana je starost citirane časopisne literature. Provjereno je jesu li, i koji naslovi s popisa najčešće citiranih časopisa zastupljeni u ISI-jevim citatnim bazama podataka.

2. Uzorak

Istraživanjem je obuhvaćeno dvogodišnje razdoblje izlaženja triju hrvatskih filozofskih časopisa (*Croatian Journal of Philosophy*, *Filozofska istraživanja*, *Prolegomena*)¹ i to tijekom 2004. i 2005. godine.

Časopisi su izabrani prema mjerilu ujednačenih proklamiranih ciljeva i zadataka koje uredništva navedenih časopisa postavljaju podjednako široko. Tako *Croatian Journal of Philosophy* (CrJPh) jednostavno navodi da objavljuje radove iz područja filozofije.² Časopis *Filozofska istraživanja* (FI) objavljuju radove “iz filozofije i srodnih disciplina” uz “otvorenost prema raznim orijentacijama, školama i strujama, prema rubnim i dodirnim područjima filozofije (sociologija, prirodne znanosti, religija itd.) i prema različitim pristupima (interdisciplinarni, povijesnofilozofijski itd.)”.³ Časopis *Prolegomena* (Pr) objavljuje članke iz “svih područja suvremene filozofije, kao i članke koji kritički obrađuju pojedine segmente povijesti filozofije, nastojeći ih dovesti u vezu s trenutnim filozofskim trendovima. Posebna pozornost posvećuje se razmjeni ideja između filozofa različitih teoretskih orijentacija i interdisciplinarnom istraživanju međusobnog odnosa filozofije, društvenih i prirodnih znanosti”.⁴

¹ U daljnjem tekstu će se uz pune nazive časopisa koristiti i skraćeni nazivi: *Croatian Journal of Philosophy* (CrJPh), *Filozofska istraživanja* (FI) i *Prolegomena* (Pr).

² Podaci s korica časopisa *Croatian Journal of Philosophy*.

³ Podaci s: www.hrfd.hr. Pristup: 14. veljače 2007.

⁴ Podaci s: www.hrstud.hr/prolegomena/ciljevi_i_podrucje. Pristup: 14. veljače 2007.

Od ostalih hrvatskih filozofskih časopisa, *Metodički ogledi* i *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* sadržajno su više usmjereni pojedinim užim područjima unutar filozofije, iako ne zaziru od objavljivanja tekstova koji graniče s definiranim sadržajnim usmjerenjem. *Synthesis Philosophi-*

Navedeno dvogodišnje razdoblje izabrano je radi postizanja što veće vjerodostojnosti dobivenih rezultata. Dulje razdoblje analize onemogućeno je samim izborom časopisa za analizu. Naime, jedan od promatranih časopisa (*Prolegomena*) izlazi tek od 2002. godine te se činilo neopravdanim, pa i nepravednim, staviti ga od samog početka izlaženja u istu kategoriju s dugovječnijim i zasigurno više profiliranim časopisima.

3. Rezultati istraživanja i usporedbe formalnih značajki časopisa *Croatian Journal of Philosophy, Filozofska istraživanja* i *Prolegomena*

3. 1. Vrste radova

Sva tri časopisa objavljuju kategorizirane članke koji podliježu prethodnoj recenziji. U daljnju analizu uzeti su tekstovi sa sljedećim kategorijama:⁵

- izvorni: sadrži dotada neobjavljene rezultate znanstvenog istraživanja; mora sadržavati sve detalje nužne radi ponovljivosti opisanog rada;
- pregledni rad: sažet i kritičan pregled specifičnoga istraživačkog područja (polja), sa svježim informacijama o trenutnom stanju razvoja i usmjerenja;
- prethodno priopćenje: sadrži dotad neobjavljene preliminarne rezultate znanstvenog istraživanja koje je poželjno brzo objaviti;
- izlaganje na znanstvenom skupu;
- stručni rad: sažet i kritičan pregled odabrane teme, s usmjerenjima i kontroverzama u njoj. Mora biti razumljiv i nespecijalistima toga područja. Koristi već objavljene rezultate koje sistematizira i objašnjava.

Uz navedene vrste tekstova, CrJPh, FI i Pr su u promatranom dvogodišnjem razdoblju objavljivali i uvodnike, *In memoriam* tekstove, pisma, komentare i bilješke, (p)opise događanja na filozofskoj sceni te prikaze knjiga. Uvodnici, *In memoriam* tekstovi, pisma, komentari i bilješke izostavljeni su iz analize.

ca je časopis koji bi bilo vrijedno usporediti s *Croatian Journal of Philosophy*, budući da oba izlaze na stranom jeziku (stranim jezicima) te da teže objavljivanju tekstova inozemnih autora. No, *Synthesis Philosophica* pokrenut je kao međunarodno izdanje časopisa *Filozofska istraživanja*, a ta je urednička koncepcija promijenjena s 2006. godinom. Iste godine časopis je uvršten u baze podataka ISI Thompson instituta te prema tome obilježju znatno odskaače od ostalih hrvatskih filozofskih časopisa.

⁵ Podaci prema www.hrcak.srce.hr/index. Pristup: 14. veljače 2007.

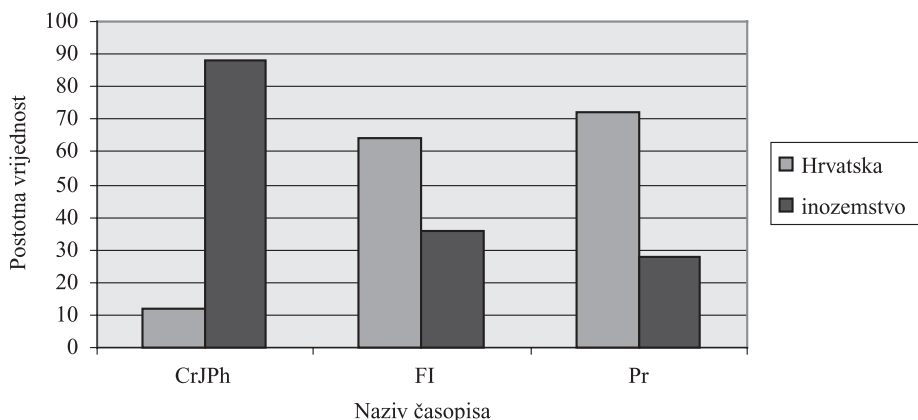
Tablica 1. Broj objavljenih radova prema vrsti (kategoriji) rada

Vrsta rada	<i>Filozofska istraživanja</i> N (%)	<i>Prolegomena</i> N (%)	<i>Croatian Journal of Philosophy</i> N (%)
Izvorni članak	97 (58,8%)	10 (17,5%)	58 (77,3%)
Pregledni rad	15 (9,1%)	-	-
Izlaganje na znan. skupu	6 (3,6%)	-	-
Prethodno priopćenje	7 (4,2%)	-	-
Stručni rad	1 (0,6%)	6 (10,5%)	-
Ukupno recenziranih radova	126 (76,3%)	16 (28%)	58 (77,3%)
Prikazi knjiga	39 (23,6%)	41 (72%)	17 (22,7%)
Ukupno	165	57	75

Već na prvi pogled, primjetna je razlika u ukupnom broju objavljenih tekstova kao i u vrsti tekstova koje pojedini časopis objavljuje. Kvantitativne razlike (prikaz u apsolutnim brojevima) treba tumačiti razlikom u učestalosti izlaženja pojedinog časopisa kao i njegovim obimom. Tako časopis s najvećim brojem objavljenih tekstova (*Filozofska istraživanja*) izlazi četiri puta godišnje, *Croatian Journal of Philosophy* triput, a *Prolegomena* dvaput godišnje. Po prosječnom broju stranica pojedinog sveska časopisa, poredak je otprilike isti (*Filozofska istraživanja* su najobimnija te izlaze i na nešto većem formatu). Primjetno je da *Croatian Journal of Philosophy* objavljuje samo izvorne članke što je u skladu s programskim usmjerenjem navedenim na unutarnjim koricama časopisa. Uz to, objavljuje i prikaze knjiga. Udio prikaza u tom časopisu i u *Filozofskim istraživanjima* podjednak je i iznosi 22,7 posto (CrJPh), odnosno 23,6 posto (FI). Uredništvo *Prolegomena* očito stavlja naglasak upravo na prikaze knjiga, čija je zastupljenost 72 posto. S druge strane, izvornih članaka u ukupnom broju objavljenih tekstova u *Prolegomeni* ima 17,5 posto za razliku od druga dva časopisa gdje ih je 58,8 posto (FI), odnosno 77,3 posto (CrJPh). Stručni tekstovi najviše su zastupljeni u *Prolegomeni* (10,5 posto), dok se u *Filozofskim istraživanjima* pojavljuje samo jedan u ukupnom uzorku (0,6 posto). Ostale vrste tekstova pronalazimo samo u *Filozofskim istraživanjima*. Tako je udio preglednih radova 9,1 posto, a izlaganja na znanstvenom skupu i prethodnih priopćenja oko 4 posto.

3. 2. Afiliacija autora

U daljnju analizu uzeti su autori svih tekstova s kategorijom izvorni članak, pregledni rad, izlaganje na znanstvenom skupu, prethodno priopćenje i stručni rad. Tekstova tih vrsta u *Croatian Journal of Philosophy* ima ukupno 58, u *Filozofskim istraživanjima* 126, a u *Prolegomeni* 16. Promatrani uzorak time se sastoji od ukupno dvije stotine članaka.

Grafički prikaz 1. Afilijacija autora (Hrvatska i inozemstvo), zbirni prikaz (posto)

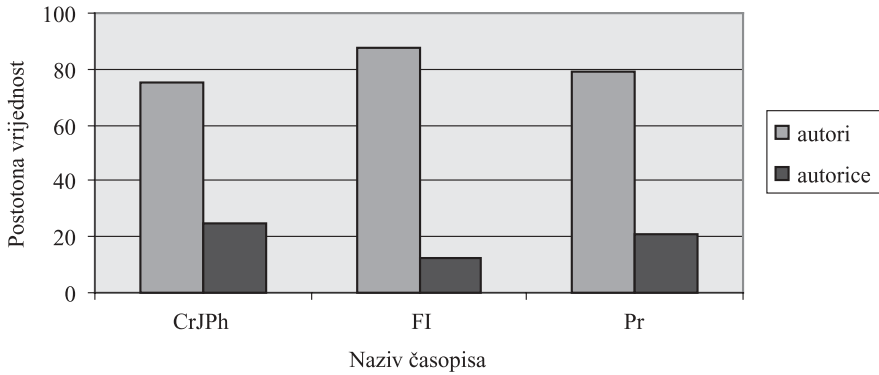
Prikazani su svi tekstovi iz uzorka (ukupno 200 članaka), mada ima autora koji su u dvogodišnjem razdoblju potpisnici više članaka iz uzorka. Oni se u prikazu pojavljuju onoliko puta koliko su članaka objavili. Također, u slučajevima koautorstava, svakom je autoru priznato jednako autorstvo te se ravnopravno pojavljuju u pregledu. U ukupnom uzorku od dvije stotine članaka, pojavljuju se samo tri članka s dvoje autora.

Primjetno je da uredništvo časopisa *Croatian Journal of Philosophy* smjera objavljivanju članaka inozemnih autora (52 inozemna autora u odnosu na sedmero iz Hrvatske). Časopis *Croatian Journal of Philosophy* izlazi isključivo na engleskom jeziku, što omogućuje objavljivanje većem broju inozemnih autora. Uredništva časopisa koji objavljuju na hrvatskom jeziku suočena su s problemom troškova prijevoda tekstova na hrvatski jezik. Veći udio inozemnih autora u *Filozofskim istraživanjima* (45 autora ili 35,7 posto) u odnosu na *Prolegomena* (5 autora ili 27,8 posto) možemo pripisati razlici u početku izlaženja časopisa koja je *Filozofskim istraživanjima* otvorila veći prostor za značajnu međunarodnu afirmaciju. Tako je, primjerice, cijeli tematski blok u *Filozofskim istraživanjima* (1/2005) posvećen japanskoj filozofiji u kojem su i svi autori iz Japana.

3. 3. Omjer autora i autorica

Možda nije na odmet spomenuti da kraljicom svih znanosti i dalje suvereno vladaju “hrvatski filozofski kraljevi”. Slaba zastupljenost autorica u našem uzorku podjednaka je u sva tri promatrana časopisa.

Valja naglasiti da je veća zastupljenost autorica u rubrikama *Recenzije* (i prikazi), koje su izuzete iz analize.

Grafički prikaz 2. Omjer autora i autorica, zbirni prikaz (posto)

4. Rezultati citatne analize časopisa *Croatian Journal of Philosophy, Filozofska istraživanja i Prolegomena*

4. 1. Ukupan pregled korištenja časopisne literature

Autori u pisanju teksta koriste raznu literaturu. Kako područje filozofije cijeni rad na izvornim tekstovima koji sežu i daleko u prošlost, autori kao korištenu literaturu najčešće navode pojedine knjige. Također, oslanjaju se i na sve ostale pristupačne izvore znanja (domaći i strani časopisi, zbornici, enciklopedije i sl.), dok, sudeći prema pregledu referencija iz uzorka, malo koriste elektroničke izvore podataka. Ti su podaci podudarni s rezultatima istraživanja koje je proveo Cullars (1998.). On je analizirao citate iz knjiga objavljenih tijekom 1994. godine koje su indeksirane u bazi The Philosopher's Index. Njegovi rezultati pokazuju da se od ukupnog broja citata, knjige iz filozofije citiraju u 84,6 posto slučajeva.⁶ Citatnu analizu disertacija iz filozofije proveli su Buchanan i Herubel (1993.). U njihovu uzorku 81,3 posto citata bile su knjige, a 13,3 posto članci.⁷

U ovome radu primjenjuje se način analiziranja na temelju prebrojanih citata po autorima i časopisima.

Među člancima koji citiraju radove iz časopisa pojavljuju se oni koji citiraju jedan tekst iz časopisa pa sve do rekordera s 22 časopisne referencije.

⁶ Cullars, John M. Citation Characteristics of English Language Monographs in Philosophy. // Library and Information Science Research 20, 1(1998), 41-68, doi: 10.1016/S0740-8188(98)90005-6.

⁷ Jokić, Maja. Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije. // Prolegomena 5, 1(2006), 101.

Tablica 2. Citiranje časopisne literature u istraživanom uzorku

Kategorija	CrJPh	FI	Pr
Ukupan broj članaka uključenih u uzorak	58	126	16
Ukupan broj časopisnih referencija	235	173	64
Prosječan broj časopisnih referencija po članku u ukupnom uzorku	4	1,4	4
Broj (postotak) članaka s barem jednom časopisnom referencijom	40 (69%)	54 (42,8%)	13 (81%)
Prosječan broj referencija u člancima koji imaju barem jednu časopisnu referenciju	5,9	3,2	5

4. 2. Samocitati

Samocitiranost se obično definira kao oblik citiranosti u kojoj citirani dokument i onaj koji ga citira ima najmanje jednoga zajedničkog autora (M. Jokić, 2005.). Samocitati su promatrani u dvije kategorije. Jedna se odnosi na autore koji citiraju vlastite radove, a druga na samocitate unutar časopisa, odnosno citiranje prethodnih članaka časopisa u kojem se rad i objavljuje.

Samocitati autora odnose se na citiranje vlastitih radova bez obzira u kojem su obliku, kad i gdje objavljeni. Autori rijetko pristupaju citiranju vlastitih objavljenih članaka u novom radu koji objavljuju. Budući da smo promatrali korištenje časopisa kao citirane literature, ovdje su uvažena citiranja vlastitih objavljenih tekstova u časopisima. Od svih citiranih radova u časopisima, *Filozofska istraživanja* imaju 10 posto samocitata autora na svoje radove objavljene u različitim časopisima, *Croatian Journal of Philosophy* 8,5 posto (od toga je pola takvih citata u jednom članku koji je autorov odgovor na komentare svojega cjelokupnog rada), a *Prolegomena* 1,5 posto. Kao usporedbu navodimo podatke iz studije samocitiranosti radova iz 35 zemalja za 15 područja koju su proveli Glänzel i Thijs. Uzorak je obuhvaćao 790.120 radova zastupljenih u bazi Web of Science u razdoblju od 2000. do 2002. godine. Oni su radove iz humanistike svrstali u zajedničko područje s umjetnošću i došli do podatka o svjetskom prosjeku od 19 posto samocitata autora. Taj je postotak relativno malen u odnosu prema drugim promatranim područjima.⁸

4. 3. Najčešće citirani časopisi

Dobiveni podaci pokazuju zaista mnogo časopisa kojima se autori u pisanju radova služe. Od autora dvije stotine članaka iz uzorka, svega ih je polovica koristila časopisnu literaturu (Tablica 2), a pritom su se koristili s čak 213 različitih časopisa i na tekstove u njima se referirali ukupno 472 puta. Općenit je dojam da autori koriste tematski raznovrsnu literaturu, no jezično ipak ograničenu na svega

⁸ Podaci navedeni prema: Jokić, Maja. Nav. dj. Str. 171-174.

tri jezika. Uz hrvatski, dominiraju engleski i nešto manje njemački, dok je zastupljenost časopisa na drugim jezicima neznatna. Iako su članci iz uzorka objavljeni 2004. i 2005. godine, kao literaturu su neki autori koristili i tekstove objavljene prije više od stoljeća. Primjerice, jedan je od najstarijih korištenih tekstova članak objavljen u časopisu *Napredak* daleke 1905. godine.

Upravo radi velike količine korištenih časopisa, pozornost zaokuplja manji broj često citiranih časopisa. Tablica 3 prikazuje časopise koji su referirani tri i više puta i na njih otpada 57 posto svih časopisnih citata. Još je 29 časopisa citirano dvaput dok je čak 141 časopis citiran samo jednom.

Tablica 3. Prikaz najčešće citiranih časopisa

Naziv citiranog časopisa	Ukupan broj citata
Filozofska istraživanja	38
The Journal of Philosophy	22
Philosophical Studies	13
The Philosophical Review	13
Philosophy of Science	12
Behavioral and Brain Sciences	10
Synthese	10
Prilozi za istraž. hrv. fil. baštine	9
Biology and Philosophy	7
Metodički ogledi	7
Nature	7
Bogoslovska smotra	6
Canadian Journal of Philosophy	6
Philosophy and Phenomenological Research	6
Mind	5
Nous	5
Philosophy and Public Affairs	5
Studia Logica	5
The Southern Journal of Philosophy	5
Bastard	4
History and Theory	4
Journal of Philosophical Logic	4
Kant-Studien	4
Proceedings of the Aristotelian Society	4
Society and Animals	4
Socijalna ekologija	4

The Philosophical Quaterly	4
American Philosophical Quaterly	3
Australasian Journal of Philosophy	3
British Journal of the Philosophy of Science	3
Croatian Journal of Philosophy	3
Deutsche Zeitschrift für Philosophie	3
Grazer Philosophische Studien	3
Intellectica	3
Journal of Consciousness Studies	3
Mind and Language	3
Obnovljeni život	3
Philosophical Topics	3
Priroda	3
Physical Review	3
Schriften	3
Scopus	3
The Monist	3

Na popisu se nalaze 43 različita časopisa koji su citirani tri i više puta. Deset je hrvatskih časopisa od kojih jedan izlazi isključivo na engleskom jeziku. Inozemni citirani časopisi se gotovo isključivo objavljuju na engleskom ili dvojezično (engleski i njemački, engleski i francuski).

Visoki udio citiranih časopisa na engleskom jeziku uvelike proizlazi iz pojedinačne usmjerenosti autora objavljenih članaka, odnosno pojedinoga promatranog časopisa iz uzorka. Naime, znatan utjecaj na ukupnu listu najčešće citiranih časopisa, odnosno na pojavljivanje inozemnih časopisa s velikom količinom citata, čini različita jezična određenost časopisa *Croatian Journal of Philosophy* u odnosu na druga dva časopisa. *Croatian Journal of Philosophy* objavljuje isključivo na engleskom jeziku i bilježi mali postotak objavljenih radova domaćih autora. U skladu s time, hrvatski kao jezik na kome objavljuje većina hrvatskih časopisa predstavlja prepreku za inozemne autore. Ako uvažimo i podatak da 69 posto autora članaka u navedenom časopisu prati i koristi časopisnu literaturu (Tablica 2), ne iznenađuje visok udio časopisa na stranom jeziku u ukupnom uzorku citiranih časopisa.⁹

Iz Tablice 3 vidljivo je da je najčešće referirani časopis uopće hrvatski časopis *Filozofska istraživanja*. On bilježi 38 citata kroz dvije godine. Od ukupnog broja

⁹ Pregled citiranosti hrvatskih filozofskih časopisa na široj razini (citatna analiza u SSCI i A & HCI) dan je u članku: Jokić, Maja. Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije, 99-109.

citata tekstova iz časopisa, na *Filozofska istraživanja* otpada visokih 8 posto. Od 38 citata članaka objavljenih u *Filozofskim istraživanjima*, 35 su samocitati časopisa. Taj podatak odgovara zapažanjima autora koji su analizirali samocitate časopisa. Tako Egghe i Rousseau (2004.), kao i Haiqi i Yamazaki (1998.), dolaze do zaključka kako je uobičajeno da znanstvenici koji publiciraju u određenim časopisima obično i citiraju taj korpus časopisa. Slažu se da je visoka razina samocitiranosti časopisa rjeđa u multidisciplinarno usmjerenim časopisima te da je česta i prirodna u uže područno usmjerenim časopisima.¹⁰

Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine također su visoko na listi citiranosti (devet citiranja). Valja napomenuti da se u jednom tekstu četiri puta navode razni tekstovi iz *Priloga*, što čini gotovo polovicu ukupnog broja. Časopis *Metodički ogledi* citiran je sedam puta, a *Bogoslovska smotra* ima šest citata, od toga četiri u istom članku. Časopis *Bastard* izdao je samo jedan broj koji bilježi četiri citata, sve od istog autora. *Socijalna ekologija* citirana je četiri puta. Sva citiranja su od istoga autora i u istome članku. Od hrvatskih časopisa triput je citiran i *Croatian Journal of Philosophy*. Po tri citata imaju i *Obnovljeni život*, časopis *Priroda* (sva tri citata u istome članku) i *Scopus*.

Od inozemnih najčešće citiranih časopisa svakako prednjači *The Journal of Philosophy*. Zanimljivo je da upravo taj časopis ima i jednu od najdužih tradicija izlaženja (od 1904. godine kad je počeo izlaziti pod nazivom *The Journal of Philosophy, Psychology, and Scientific Methods*). Trenutno izlazi kao mjesečnik. Razlog čestom citiranju vjerojatno leži i u širokoj sadržajnoj usmjerenosti, naime, uredništvo kao osnovnu smjernicu časopisa navodi istraživanje granica filozofije i drugih znanosti.¹¹

Sljedeći inozemni časopis po popularnosti je *Philosophical Studies* koji izlazi od 1950. godine i posvećen je analitičkoj filozofiji. Jednaku učestalost citiranja zabilježio je i časopis *The Philosophical Review*. Također se može pohvaliti iznimno dugom tradicijom izlaženja (stalno od 1892. godine) te pokriva sva područja filozofije. Naglasak stavlja na "opću filozofiju". Izlazi četiri puta godišnje. Časopis *Philosophy of Science* izdaje društvo The Philosophy of Science Association od 1934. godine. Izlazi pet brojeva godišnje (iako ISI-jeva baza navodi da izlazi dvomjesečno). U skladu s nazivom, časopis se usmjerava na objavljivanje tekstova iz filozofije znanosti. Sličnu sadržajnu usmjerenost ima i časopis *Synthese* koji se iskazuje kao časopis za epistemologiju, metodologiju i filozofiju znanosti. Izlazi mjesečno. Jednaku učestalost citiranja imaju i članci iz časopisa *Behavioral and Brain Sciences* (izlazi od 1978. godine) koji navodi da objavljuje važne i kontroverzne interdisciplinarne članke iz područja psihologije, neuroznanosti, bihevioralne biologije, kognitivne znanosti, umjetne inteligencije, lingvistike i filozofije. Izlazi svaka dva mjeseca.

¹⁰ Jokić, Maja. Bibliometrijski aspekti vrednovanja znanstvenog rada. Zagreb : Sveučilišna knjižara, 2005. Str. 173.

¹¹ Podaci o časopisima prikazani su na temelju informacija dostupnih na internet stranicama svakoga pojedinog časopisa.

Zanimljivo je da su visoku praćenost zabilježili i časopisi *Biology and Philosophy* i časopis *Nature*. Prvi se nudi kao mjesto rasprave o svim implikacijama razvoja znanosti u području biologije, pozivajući biologe i filozofe na meta-teorijske analize kako o samoj prirodi biologije tako i o njenim društvenim implikacijama. Časopis *Nature* objavljuje članke iz svih područja znanosti i tehnologije. Izlazi jednom tjedno i u bibliotekarskim je krugovima poznat kao časopis s najvišim faktorom utjecaja među multidisciplinarnim znanstvenim časopisima.

Iz ovako skraćenog pregleda inozemnih časopisa, koje koriste i prate autori tekstova objavljenih u tri hrvatska filozofska časopisa, može se naslutiti kako je hrvatskoj filozofskoj javnosti najzanimljivija periodika vezana uz probleme znanosti, njenog razvoja i utjecaja na život. Prate se i časopisi koji istražuju rubna područja filozofije i njene granice prema drugim znanostima. Od filozofskih tema i područja, čini se da je hrvatskim autorima najzanimljivija periodika koja pokriva teme iz analitičke filozofije.

4. 4. Zastupljenost časopisa u sekundarnim izvorima

Pretpostavka postojanja sekundarnih izvora informacija (baza podataka) koje objedinjuju ono što se objavljuje u svijetu znanosti, jest povezivanje i razmjena informacija svih zainteresiranih za određeno područje. Zastupljenost u bazama podataka časopisu omogućuje veću vidljivost u znanstvenom svijetu izvan matične zemlje i moguće bližeg inozemstva. U tome smislu, uredništva časopisa motivirana su za stvaranje preduvjeta za ulazak u neku od cijenjenih baza podataka. No, postavlja se pitanje koliko je takav način razmišljanja prisutan u hrvatskoj znanstvenoj zajednici, odnosno koliko su pripadnici, konkretno hrvatske filozofske scene izvan krugova uredništava časopisa, svjesni postojanja takvih baza podataka te, još važnije, koliko se njima koriste.

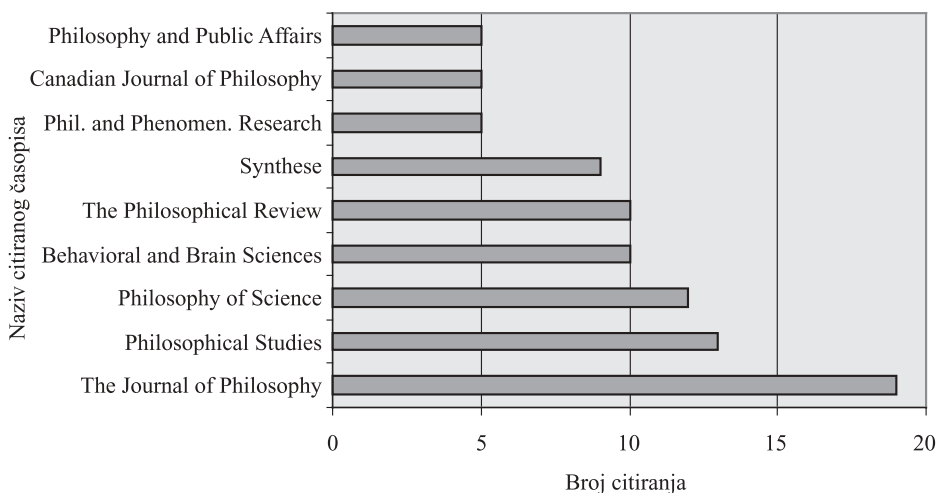
Pretpostavili smo da se o tome može dobiti uvid utvrđivanjem zastupljenosti najčešće citiranih časopisa u ISI-jevim bazama podataka. Među 43 časopisa s tri i više citata (Tablica 3) nalazi se deset hrvatskih časopisa. *Synthesis Philosophica* u ovome je trenutku jedini hrvatski filozofski časopis registriran u ISI-jevim bazama, čime je ušao u krug iznimno male količine hrvatskih znanstvenih časopisa s, na taj način potvrđenom, međunarodnom kvalitetom. Od 33 inozemna citirana časopisa, njih je 15 zastupljeno u ISI-jevim bazama, s tim da najčešće citirani inozemni časopis *The Journal of Philosophy*, nije među njima. Redom pojavljivanja na listi citiranosti zastupljeni su časopisi *The Philosophical Studies*, *Philosophy of Science*, *Behavioral and Brain Sciences*, *Synthese*, *Nature*, *Canadian Journal of Philosophy*, *Philosophy and Phenomenological Research*, *Mind*, *Nous*, *History and Theory*, *Journal of Philosophical Logic*, *Kant-Studien*, *Australasian Journal of Philosophy*, *Deutsche Zeitschrift für Philosophie* i *Journal of Consciousness Studies*.

Da međunarodne baze podataka, autorima koji objavljuju u hrvatskim filozofskim časopisima, nisu osnovna smjernica za čitanje pojedinog časopisa, pokazuju i podaci o omjeru citiranja u odnosu na zastupljenost u ISI-jevim bazama poda-

taka. Naime, trećinu svih časopisnih referencija čine referencije na inozemne časopise koji uopće nisu zastupljeni u tim najpoznatijim bazama podataka. Na one koji jesu, otpada 35 posto citata, a preostalu trećinu čine oni s referencijama na članke iz hrvatskih časopisa.

4. 5. Pregled prema pojedinom časopisu iz uzorka

Autori u *Croatian Journal of Philosophy* često citiraju radove iz časopisa te koriste i mnogo različitih časopisa. To se može objasniti usmjerenošću uredništva na autore, a time vjerojatno i čitateljsku publiku iz inozemstva, što je uostalom i vidljivo iz ranijeg prikaza udjela domaćih i inozemnih autora koji su u tom časopisu objavljivali tijekom navedene dvije godine. Čini se da inozemni autori mnogo više prate i citiraju časopisnu literaturu.

Grafički prikaz 3. Časopisi citirani pet i više puta u *Croatian Journal of Philosophy* (apsolutni brojevi)

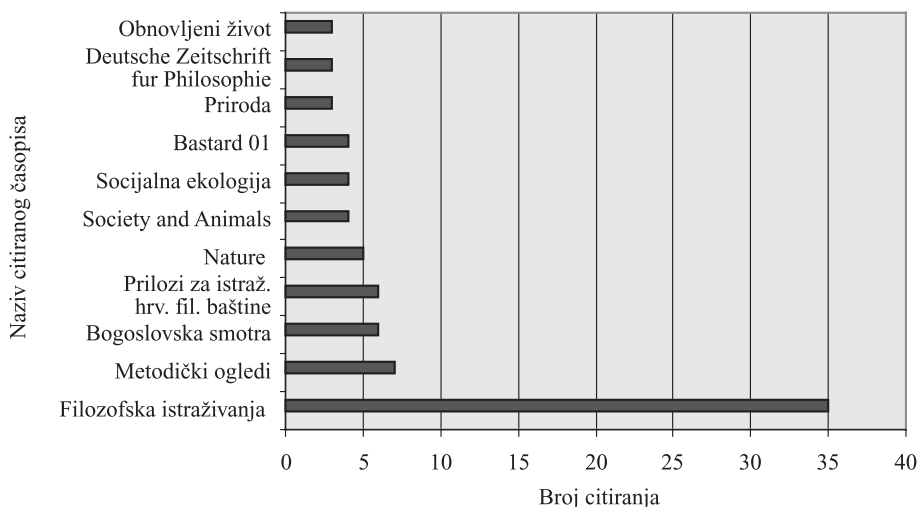
Među najviše citiranim časopisima autora članaka u *Croatian Journal of Philosophy* nema niti jednog izvan engleskoga govornog područja. Uvaživši jezik objavljivanja tekstova, a time i pristupačnost široj, inozemnoj publici te visok postotak korištenja časopisne literature u tekstovima koje objavljuje *Croatian Journal of Philosophy*, ne iznenađuje visoki udio časopisa na engleskom jeziku u top-listi najčešće citiranih časopisa. Najveći broj ukupnih citata inozemnih časopisa u uzorku otpada upravo na citate u člancima objavljenim u *Croatian Journal of Philosophy*.

Stanje je nešto drugačije kad se promotre časopisi citirani četiri puta u *Croatian Journal of Philosophy* (radi preglednosti izuzeti iz grafičkog prikaza). Naime, među njima pronalazimo i *Kant-Studien*, koji objavljuju na engleskom i njemačkom. Ostali časopisi citirani četiri puta od autora u *Croatian Journal of Philo-*

sophy objavljuju na engleskom (Biology and Philosophy, Nous, Proceedings of the Aristotelian Society, History and Theory, The Philosophical Quaterly).

U člancima objavljenima u *Croatian Journal of Philosophy* po triput su citirani radovi iz sljedećih časopisa: American Philosophical Quaterly, Croatian Journal of Philosophy, Mind and Language, Intellectica, The Monist, Grazer Philosophische Studien, Philosophical Topics, Australasian Journal of Philosophy, British Journal of the Philosophy of Science i Mind. *Croatian Journal of Philosophy* ujedno je i jedini hrvatski časopis koji autori, koji u njemu objavljuju, i citiraju.

U ukupnom broju časopisa citiranih tri i više puta u *Croatian Journal of Philosophy* u razdoblju od dvije godine (25 citiranih časopisa), u ISI-jevim je bazama indeksirano njih deset.

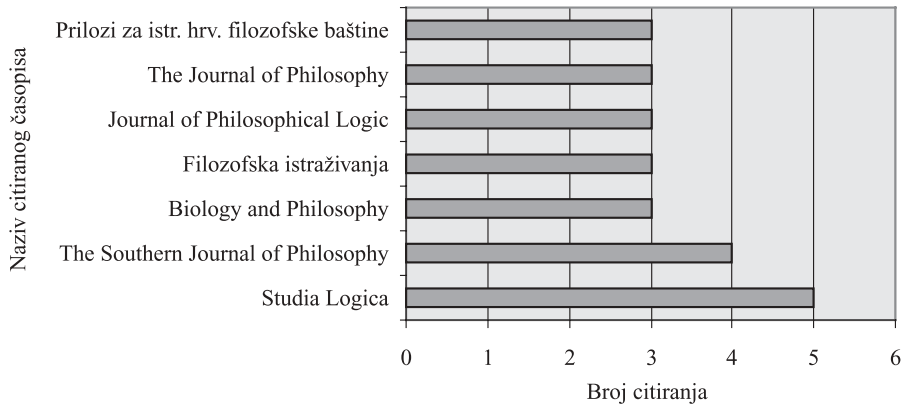

Grafički prikaz 4. Časopisi citirani tri i više puta u Filozofskim istraživanjima (apsolutni brojevi)

Može se zaključiti da autori, koji objavljuju u *Filozofskim istraživanjima*, najviše prate hrvatske časopise i to različitih programskih i sadržajnih usmjerenja. Od tri strana citirana časopisa, dva su na engleskom i jedan na njemačkom jeziku. Od ta tri inozemna časopisa, dva su indeksirana u ISI-jevim bazama podataka.

Najčešće citiran časopis u *Prolegomeni* (Studia Logica) ukupno je citiran svega pet puta.

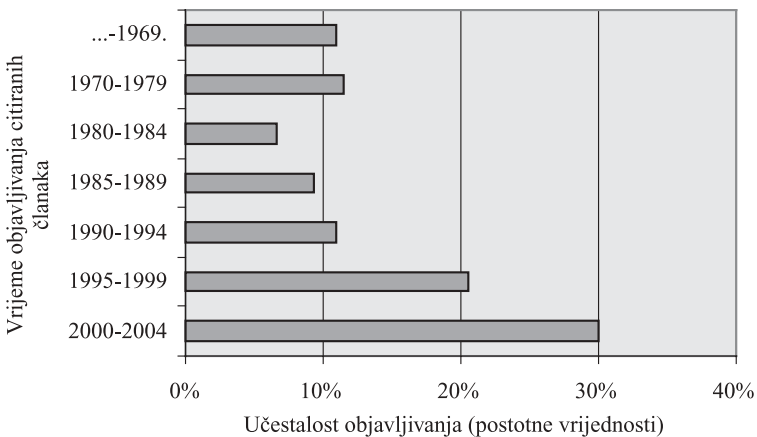
Filozofska istraživanja i *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* su najčešće citirani hrvatski časopisi u *Prolegomeni*. Uz iznimku ta dva hrvatska časopisa, svi ostali najčešće citirani časopisi su na engleskom jeziku. Od sedam časopisa citiranih tri i više puta u člancima objavljenim u *Prolegomeni* tijekom dvije godine, jedan je indeksiran u ISI-jevoj bazi podataka.

Grafički prikaz 5. Časopisi citirani tri i više puta u Prolegomeni (apsolutni brojevi)

4. 6. Starost korištene časopisne literature

Ono što podcrtava neprimjerenost korištenja istoga mjernog instrumentarija za humanističke i prirodne znanosti, zasigurno je i vrijeme potrebno da određeni tekst pronade svoj put do publike i ostvari određeni utjecaj. Do novih se spoznaja u prirodnim znanostima dolazi sve brže i svakom je znanstveniku tog profila u interesu što temeljitije pratiti nove objavljene rezultate i na njih reagirati. U humanističkim znanostima, konkretno filozofiji, istraživanja teku sporije te je za pretpostaviti da je potrebno i znatno dulje razdoblje dok određena teza dobije povratnu poruku. Kako bismo istražili tu pretpostavku, pristupilo se analizi prosječne starosti korištene časopisne literature. Vremenska udaljenost promatrana je od točke kad su tekstovi iz uzorka objavljeni (2004. i 2005. godine).

Grafički prikaz 6. Starost korištene časopisne literature, zbirni prikaz (posto)

Primjetno je da je jedna trećina citiranih članaka iz časopisa objavljena u posljednjih pet godina, dok je svaki peti citirani članak objavljen prije pet do deset godina. Jednaku učestalost citiranja imaju članci objavljeni prije 10 do 15 godina, kao i oni stariji od 25, odnosno 35 godina (približno 11 posto svaka kategorija). Danas najmanje zanimljivima autori smatraju članke objavljene 80-ih godina.

Ovi podaci o starosti korištene literature upućuju na zaključak da filozofi suvremenom (*recent*) smatraju literaturu objavljenu u posljednjih 10 godina, a tekućom (*current*) onu objavljenu u posljednjih pet godina. To nipošto nije slično trendu u prirodnim znanostima te upućuje na sporiji razvoj humanističkih znanosti.¹²

U našem istraživanju ima više potvrda ovoj tvrdnji. Tako, primjerice, najčešće citirani inozemni časopis *The Journal of Philosophy* u našem uzorku bilježi ukupno 22 citata, od kojih se 9 citata (41 posto) odnosi na članke objavljene prije 35 i više godina. Časopis *The Philosophical Review* u našem uzorku bilježi 13 citata od kojih je čak 54 posto na članke objavljene prije 35 i više godina. Jedan od primjera je i *Canadian Journal of Philosophy* koji izlazi od 1971. godine. U našem uzorku 80 posto citata na taj časopis odnosi se na članke objavljene u prvih deset godina izlaženja.

Kako bi se dobila potpunija slika o korištenju časopisne literature, prikazana je i analiza svakog od tri promatrana časopisa zasebno.

Tablica 4. Starost korištene časopisne literature, pojedinačni prikaz (posto)

Godina objavljivanja citiranog teksta	Učestalost citiranja tekstova (posto)		
	CrJPh	FI	Pr
... – 1969	8,9	7	24,6
1970–1979	11	11	13,8
1980–1984	5,5	8,1	6,2
1985–1989	9,8	6,4	20
1990–1994	10,6	12,1	7,7
1995–1999	23,4	19,1	15,4
2000–2004	30,6	36,4	12,31

Autori objavljenih članaka u *Croatian Journal of Philosophy* i *Filozofskim istraživanjima* tijekom promatranoga dvogodišnjeg razdoblja najčešće su koristili časopisnu literaturu objavljenu u prethodnih pet godina, zatim onu objavljenu u prethodnih 5 do 10 godina. Oba časopisa pokazuju nisku razinu korištenja časopisne literature objavljene 80-ih godina, kao i one starije od 35 godina.

Autori koji su tijekom istoga razdoblja objavljivali radove u *Prolegomeni* i citirali članke iz časopisa pokazuju sasvim drugačije tendencije korištenja časopisne literature od druga dva promatrana hrvatska filozofska časopisa. Naime, uvjerljivo najčešće koriste članke iz časopisa objavljene prije više od 35 godina. Nakon

¹² Jokić, Maja. Nav. dj.

toga, po učestalosti citiranja slijede članci iz časopisa objavljeni tijekom prve polovice 80-ih.

5. Zaključak

Prethodni prikaz usporedbe triju hrvatskih filozofskih časopisa omogućuje pregled samo nekih mogućih usporednih elemenata. U ovome istraživanju naglasak je stavljen na prikaz citiranosti pojedinih časopisa u drugim časopisima. Dobiveni podaci mogu pružiti uvid u elemente koji karakteriziraju znanstvenu komunikaciju kroz časopise u području filozofije. U tome smislu mogu pružiti temelj za veća i obuhvatnija istraživanja koja bi skrenula dodatnu pozornost na krajnjeg korisnika kao osnovnog subjekta u ostvarenju znanstvene komunikacije.

LITERATURA

Bracanović, Tomislav. Norme i činjenice u hrvatskoj filozofskoj periodici. // *Prolegomena* 4, 1(2005).

Corby, Katherine. Methods or Madness? Educational Research and Citation Prestige. // *Libraries and the Academy* 1, 3(2001), 279-288.

Cullars, John M. Citation Characteristics of English Language Monographs in Philosophy. // *Library and Information Science Research* 20, 1(1998), 41-68, doi: 10.1016/S0740-8188(98)90005-6.

HRČAK – portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr>

Jokić, Maja. Bibliometrijski aspekti vrednovanja znanstvenog rada. Zagreb : Sveučilišna knjiga, 2005.

Jokić, Maja. Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije. // *Prolegomena* 5, 1(2006).

Kniesel, Jennifer E.; Charlene Kellsey. Citation Analysis for Collection Development : A Comparative Study of Eight Humanities Fields. // *Library Quarterly*, 2(2005).

Larivière, Vincent; Éric Archambault; Yves Gingras; Étienne Vignola-Gagné. The place of Serials in Referencing Practices : Comparing Natural Sciences and Engineering With Social Sciences and Humanities. // *Journal of American Society for Information Science and Technology* 57(8), 2006.

Murati, Tomislav. Oblikovanje bilježaka i sustavi citiranja u stručnom ili znanstvenom tekstu. // *Društvena istraživanja*, 1/2(2006).

Okiy, Rose B. A citation analysis of educational dissertations at the Delta State University, Abraka, Nigeria. // *Collection Building*, 4(2003).

Pulišelić, Lea; Jelka Petrak. Is it enough to change a language? A case study of Croatian biomedical journals. // *Learned publishing*, 4(2006).

Špac, Vesna. Bibliometrijska analiza časopisa *Radovi* Šumarskog instituta, Jastrebarsko (1998-2002). // *Radovi Šumarskog instituta* 39, 2(2004).